

НОВИ САД - 1844 - Указом Јована Стерије Поповића, српског књижевника, правника, лингвисте, тада министра просвете Кнежевине Србије (Попечитељство просвештенија) основан је - Музеум сербски - зачетак данашњег Народног музеја у Београду. Министарство је тада наложило свим окружним начелствима да се старају о сакупљању старина. Тај датум је касније прихваћен као дан оснивања Народног музеја у Београду.

Догодило се на данашњи дан. Данас је среда 10. мај, 130. дан 2023. До краја године има 235 дана.

1559 - Синови остарелог турског султана Сулејмана II повели су битку за османски престо код места Коња у Малој Азији. Војска Селима, који је 1566. постао султан Селим II, потукла је снаге Бајазита, приморавши га да с присталицама побегне у Персију, где је касније убијен.

1594 - Мошти оца Српске цркве и првог српског архиепископа Светог Саве Турци су спалили на Врачару у Београду. Спаљивању моштију 359 година после свечеве смрти претходио је устанак Срба у Банату (који је тада био под Турском) под епископом банатским Светим Теодором Вршачким, у којем су устаници носили иконе Светог Саве. Турски султан Мухамед III наредио је Синан паши да по сваку цену угуши побуне Срба, а овај је, знајући за значај Светог Саве за Србе, наредио пренос моштију из манастира Милешева у Београд и спалио их је на Врачарском брду (тада изван Београда). Како би место спаљивања било обележено у првој половини 19. века подигнут је крст од црвеног гранита, по коме је тај део Београда колоквијално назван. Била је то приватна иницијатива Глигорија Возаровића, познатог издавача и књиговесца. Доцније је на Врачарском брду подигнута црква посвећена Светом Сави, са истим циљем, а затим и данашњи велелепни храм.

1760 - Рођен је француски официр Клод Жозеф Руже де Лил који је 1792. написао речи и мелодију француске химне. Песму, компоновану као марш, према наруџбини

градоначелника Стразбура, одушевљено су певали војници Француске револуције на маршу из Марсеља у Париз, па је названа "Марсељеза".

1774 - Умро је француски краљ Луј XV, који је наследио престо као петогодишњак 1715. после смрти прадеде Луја XIV. Водио је неуспешан Рат за аустријско наслеђе и Седмогодишњи рат после којег је Француска морала да Великој Британији препусти Канаду. Укинуо је језуитски римокатолички ред и конфисковао имовину Језуита.

1849 - Умро је јапански сликар Кацушика Хокусај, главни представник реализма у јапанском сликарству. Сликао је сцене из свакодневног живота и пределе, укључујући чувени циклус "Тридесет погледа на Фуђијаму".

1865 - Председника Конфедерације отцепљених јужних држава САД Џеферсона Дејвиса заробиле су у Америчком грађанском рату трупе Севера.

1871 - Мировним уговором у Франкфурту поражена Француска је после Пруско-француског рата приморана да преда Немцима покрајине Алзас и Лорену и да плати високу ратну одштету.

1881 - Крунисан је румунски краљ Карол I, први краљ Румуније. Припадао је породици Хоенцолерн, владарској породици Пруске и Немачке.

1894 - Рођен је амерички композитор руског порекла Димитри Тјомкин, изузетан аутор филмске музике, добитник више Оскара. Филмови: "Господин Смит иде у Вашингтон", "Само анђели имају крила", "Сенка сумње", "Двобој на сунцу", "Назови М ради убиства", "Див", "Старац и море", "Рио Браво", "Тачно у подне", "Чајковски".

1899 - Рођен је амерички филмски глумац и играч Фредерик Аустерлиц, познат као Фред Астер, један од највећих холивудских забављача. Филмови: "Роберта", "Весела распуштеница", "Време свинга", "Цилиндер", "Бродвејска мелодија", "Никад нећеш постати богат", "Ускршња парада", "Смешно лице", "На плажи", "Джи завесу".

1904 - Умро је енглески новинар и истраживач Хенри Мортон Стенли, који се прославио 1871. "спасавањем" шкотског истраживача Дејвида Ливингстона, за којег се веровало да се изгубио у Африци. Потом је путовао у Африку више пута до 1889. и открио је Албертово, Едвардово и Леополдово језеро, планински масив Рувензори и испитао велики део басена реке Конго.

1923 - Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца и Грчка склопиле су конвенцију о оснивању "Слободне зоне у Солуну", која је Београду предата на употребу 6. марта 1925. на период од 50 година. Зона је обухватала 94.000 квадратних метара, на којој је Краљевина С.Х.С. добила исључиво право употребе и царинску управу, али не и полицијску, јер је подручје остало под грчким суверенитетом. Нови аранжман СФРЈ и Грчке о транзиту југословенске робе преко слободне зоне луке у Солуну потписан је 3. фебруара 1975. у Атини, с важношћу од 10 година, после чега се аутоматски продужавао сваких пет година.

1931 - Рођена је српска сликарка Оља Ивањицки, у Панчеву, у породици "белих" Руса. Завршила је вајарство на Академији за ликовне уметности у Београду, али се челог живота бавила сликарством. Била је међу оснивачима групе "Медијала", самосвојне појаве коју је основала група потпуних посвећеника уметности (Леонид Шејка, Милован Видак, Светозар Самуровић, Коста Брадић, Сениша Вуковић, Милић од Мачве и др). Уживала је светски углед и њена дела налазе се у бројним музејима и галеријама света, попут "Метрополитен"-а у Њујорку.

1933 - Нацисти су у центру Берлина приредили прво масовно спаљивање књига, бацивши на ломачу више од 25.000 дела Карла Маркса, Зигмунда Фројда, Бертолда Брехта, Алберта Ајнштајна и других аутора, које су нацисти означили као "декадентне".

1940 - Немачка је у Другом светском рату без објаве рата напала Холандију, Белгију и Луксембург, а Велика Британија је после немачке инвазије на Данску запосела дански посед Исланд.

1940 - После оставке Невила Чемберлена, потписника "Минхенског споразума" 1938. којим је Чехословачка натерана да Немачкој уступи такозвану Судетску област, британски премијер је постао Винстон Черчил, који је потом провео нацију кроз Други

светски рат.

1941 - Рудолф Хес, заменик немачког вође Адолфа Хитлера, спустио се падобраном у Шкотску, у намери да код британске владе издејствује сепаратни мир с Немачком. Његов предлог није прихваћен и Хес је крај Другог светског рата дочекао као заробљеник у Великој Британији. На суђењу у Нирнбергу 1946. осуђен је на доживотну робију.

1967 - Америчко ваздухопловство је први пут у Вијетнамском рату бомбардовало луку Хајфонг у Северном Вијетнаму.

1977 - Умрла је америчка филмска глумица Џоан Крафорд, једна од највећих холивудских звезда тридесетих година 20. века. Филмови: "Милдред Пирс" (Оскар), "Лице једне жене", "Хумореска", "Проклетници не плачу", "Страх", "Нежна песма", "Демонска жена", "Шта се догодило Беби Џејн".

1979 - Умрла је филмска глумица Италина-Ида Кравања, позната као Ита Рина, после удаје Тамара Ђорђевић, најпознатија филмска глумица у Краљевини Југославији, прва наша глумица која је ушла у светску енциклопедију филма. Пре Другог светског рата играла је у низу филмова углавном немачке и чешке продукције, а после рата епизодне улоге у неколико домаћих филмова. Филмови: "Еротикон", "Галгентони", "Песма црних брда", "А живот тече даље".

1981 - Социјалиста Франсоа Митеран победио је у другој рунди председничких избора у Француској дотадашњег шефа државе Валерија Жискара Д'Естена, чиме је левица у тој земљи дошла на власт после три деценије.

1988 - САД су ставиле вето на резолуцију Савета безбедности Уједињених нација којом је Израел осуђен за инвазију на југ Либана.

1993 - Више од 200 радника, махом жена, погинуло је у пожару који је захватио једну фабрику играчака у тајландској провинцији Након Патом.

1994 - Нелсон Мандела је као први црнац инаугурисан за председника Јужне Африке.

1994 - Италијански медијски магнат Силвио Берлускони преузео је дужност премијера Италије на челу коалиционе владе у којој су се нашли и неофашисти.

1995 - Најмање 100 људи је погинуло када се лифт, који је превозио рударе у једном руднику злата у близини Оркнија у Јужној Африци, изненада откачио и стрпоштао на дно рудника.

1996 - Премијер Индије Нарашима Рао поднео је оставку после изборног пораза његове Конгресне странке.

1997 - У земљотресу у источном Ирану погинуло је најмање 1.560 особа.

1999 - Авиони НАТО су приликом бомбардовања индустријске зоне Чачка, непун километар од центра града, усмртили четворо цивила.

2002 - Због продавања тајни Москви, на доживотну робију осуђен је бивши ФБИ агент Роберт Хансен.

2006 - Умро је Зоран Глушчевић, истакнути српски књижевник, критичар, есејиста. Рођен је 1926. у Ужичкој Пожеги, дипломирао је на Филолошком факултету у Београду на катедри за германистику. Веома рано се афирмисао на књижевној и културној сцени тадашње Југославије и био је уредник више књижевних часописа. Посебно се бавио изучавањем немачке књижевности. Поред есеја писао је драме за радио и телевизију. Дела: "Путеви хуманитета I и II", "Пером у рабош", "Алфа и омега", "Књижевност и ритуали", "Окултна моћ", "Сава Ракочевић", "Мефисто и он". Приредио је и уредио "Сабрана дела Исидоре Секулић", као и сабрана дела Хермана Хесеа, и важио је за најбољег познаваоца Хесеовог опуса код Срба.

2006 - Хамас и Фатах постигли су примирје. Палестински премијер Исмаил Ханије саопштио је да је његова владајућа радикална исламистичка организација Хамас постигла договор са ривалским Фатахом о окончању дугогодишњег сукоба.

2006 - умро је руски филозоф Александар Зиновјев, један од првих совјетских дисидената. У Русију се вратио 1999. и од тада је предавао на Филозофском факултету Московског универзитета. Први пут је хапшен још 1939. због антистаљинистичких иступа. Борио се у Другом светском рату и одликован је. Пошто је 1976. у Швајцарској објавио сатирично дело "Зјапеће висине", две године потом протеран је из Совјетског Савеза и наредне две деценије проводи у изгнанству. Једини је руски добитник угледне награде "Алексис де Токвил", а аутор је преко 40 књига. Дела: "Парабелум", "Хомо совјетикус", "Рука Кремља", "Катастројка", "Комунизам као реалност", "Криза комунизма", "Запад".

2017 - Преминуо је Оливер Потежица, тешко повређен у саобраћајној несрећи у Тунису претходног дана. Потежица, каријерни дипломата, тада амбасадор Србије у Либији, страдао је током службеног боравка у Тунису. Био је признати стручњак за Блиски Исток, и уопште ислам, члан УНС, генерални секретар Центра за проучавање религије и верску толеранцију, председник Српско либијског друштва, потпредседник Југословенско арапског друштва, члан Управног одбора Српско иранског друштва и почасни председник Српско палестинског друштва. Као дипломата боравио је у Ирану, Јордану, Палестини, Либији. Дела: "Древна Персија", "Вехабије-између истине и предрасуда", "Организација исламске конференције".

2020 - Преминуо је Триво Инђић, социолог, дипломата, хиспанолог. Био је предавач на Филозофском факултету Универзитета у Београду одакле је одстрањен 1975. са још седам колега. Припадао је кругу интелектуалаца око часописа "Праксис" и Корчуланске филозофске школе. Радио је у Заводу за проучавање културног развика, Институту за међународну политику и привреду, као и у Институту за европске студије у Београду. Од 1992. до 1994. обављао је дужност помоћника министра за просвету у Савезној влади Југославије. Од 2001. до 2004. био је амбасадор СРЈ у Шпанији, да би доцније био саветник председника Србије до 2012. Дела: "Савремена Шпанија", "Успон маса", "Тржиште дела ликовне уметности", "За ново просветитељство", "Технологија и културни идентитет".

(Танјуг)